วันที่รับบทความ : 02/04/2567
วันแก้ไขบทความ : 25/06/2567
วันตอบรับบทความ : 25/06/2567

วารสารสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Journal of Allied Health Sciences Suan Sunandha Rajabhat University

โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ธนะพัฒน์ ทักษิณทร์[1], ณัฏฐิยา เกื้อทาน[1], วิพา ชุปวา[1], สุรชาติ กองสังข์[2], สุรีย์วรรณ สีลาดเลา[3*]

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ[1]
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์[2]
วิทยาลัยสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา[3]
E-mail: sureewan.si@ssru.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi experimental Research) วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรครัวเรือนและชุมชน และสถานการณ์ในด้านพฤติกรรมการบริโภคผักในครัวเรือน และศึกษาโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 84 คนโดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คัดเข้าและตามเกณฑ์คัดออก ซึ่งใช้แบบแผนการวิจัยทำการศึกษาแบบเปรียบเทียบภายในกลุ่มก่อนทดลองและหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Design) โดยมีระยะเวลาศึกษา 3 เดือน (12 สัปดาห์) 5 กิจกรรม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและกิจกรรมประกอบด้วยอบรมให้ความรู้ ทัศนคติ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภค และฝึกทักษะการปลูกผักปลอดสารพิษ และผักอินทรีย์ในครัวเรือนสำหรับการบริโภคจัดตั้งแกนนำเครือข่ายเกษตรปลอดภัยในครัวเรือนการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการพัฒนาการเกษตรครัวเรือน ใช้สถิติพรรณนานำเสนอในรูปของตารางแจกแจงความถี่ ข้อมูลแจกแจงเป็นปกติ นำเสนอด้วยค่าสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเป็นค่าคะแนน การเปรียบค่าคะแนนเฉลี่ยความแตกต่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองภายในกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติ Paired Samples t-Test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ผลการวิจัย พบว่าหลังการพัฒนาการทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองจังหวัดศรีสะเกษความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาศักยภาพครัวเรือนในการทำเกษตรปลอดสารพิษในครัวเรือน ดีกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สรุปผลการศึกษาของ พบว่า โปรแกรมการพัฒนาเป็นปัจจัยสำเร็จในการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน เพื่อก่อให้เกิด

การดำเนินการอย่างมีประสิทธิผล และประสิทธิภาพ และพัฒนาเป็นต้นแบบครัวเรือน ปลูกผักปลอดสารพิษ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคผัก และฝึกทักษะการปลูกผักปลอดสารพิษ และผักอินทรีย์ในครัวเรือนสำหรับการบริโภค สร้างการมีส่วนร่วมของครัวเรือนในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพแกนนำครัวเรือน เกิดกลไกลสนับสนุนการบริโภคผักปลอดสารพิษและปลูกผักปลอดสารพิษ และให้คำแนะนำระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน

คำสำคัญ : การพัฒนาการเกษตรครัวเรือน, สร้างเสริมสุขภาวะ, พฤติกรรมการบริโภค, ผักปลอดสารพิษ

*** ผู้ประพันธ์บรรณกิจ**

วารสารสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Journal of Allied Health Sciences Suan Sunandha Rajabhat University

The Applied development Agriculture Household and Community Program for Health Promoting and Pesticides Residue Free Vagetable Consumption Behavioral Namkham Sub – District, Muang Sisaket District Sisaket Province

Tanaprat Thuksin[1], Nuttiya Kuathan[1], Wipa Chuppawa[1], Surachat Kongsung[2], Sureewan Siladlao[3*]

Sisaket Rajabhat University[1]
Phetchabun Provicial Public Health Office[2]
College of Allied Health Science Suan Sunandha Rajabhat University [3]
E-mail: sureewan.si@ssru.ac.th[*]

ABSTRACT

This research is quasi experimental research. Objective of the research was to study the problem of chemical use in agriculture, household and community. The situation in terms of household vegetable consumption behavior and The applied development agriculture household and community program for health promoting and pesticides residue free vegetable consumption behavioral Namkham sub – district, Muang Sisaket district, Sisaket province by selecting the purposive sampling of 84 people, the samples were selected according to the inclusion criteria and the exclusion criteria, which the research pattern was used to conduct a comparative study within the experimental group before and after the experiment (One Group Pretest - Posttest Design) in 12 weeks with 5 activities. Data were collected using questionnaires and activities consisted of in terms of knowledge, attitudes, and consumption behaviors non – toxic farming in the household Public relations. To suggestions Demographic and situation Problems and studied using descriptive statistics are presented in the form of a frequency distribution table. The data were presented with frequency, percentage, mean and standard deviation statistics. and translate the result into a score Comparison of the mean difference scores before and after the experiment within the experimental group using Paired Samples t-Test statistic. The statistical significance was 0.5 and the confidence was 95%. The results revealed that after the development of an experimental development program for household and community agriculture to promote health and consumption behavior of organic vegetables in households

in term of knowledge, attitude and participation behavior in implementing household potential development in household non-toxic farming statistically significantly better than before development ($p < 0.05$). In summary, the results of the study of Household and Community Agriculture Development Program to promote health and consumption behavior of organic vegetables. It can cause success factors in organizing the household and community agriculture development program to promote health and organic vegetable consumption behavior in households to create effective operations and efficiency and developed into a household model grow organic vegetables including modifying vegetable consumption behavior and practicing vegetable cultivation skills non-toxic and organic vegetables for household consumption. To prevention and control the use of chemicals in growing vegetables that the leaders have agreed on together. Establish a mechanism to support the consumption of organic vegetables and grow organic vegetables. There were follow-up results, obstacles, problems of consumption and planting of vegetables in the household. And giving advice at the community level participative and still standing.

Keywords: household and community agriculture development, to promote health, consumption behavior, pesticide residues vegetables

*** Corresponding Author**

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมและมีผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นจำนวนมากที่มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ทันต่อการบริโภคของผู้บริโภคและให้ได้ราคาที่สูงขึ้น ทำให้เกษตรกรพึ่งพาสารเคมีมากยิ่งขึ้น และมีการใช้สารเคมีหลายชนิด หลายรูปแบบ ปัญหาของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช นับเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทย ที่มีประชากรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวนกว่า 12.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 34 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดของผู้ประกอบอาชีพในประเทศไทย[1] ซึ่งปัจจุบันปัญหาด้านสุขภาพจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้น เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น ทั้งในภาคการเกษตรอุตสาหกรรมและเกษตรครัวเรือน และมีแนวโน้มจากผู้ป่วยด้วยโรคจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสารเคมีตกค้างในอาหารมากขึ้น ทั้งโรคเรื้อรัง และอาการเฉียบพลัน[2] ซึ่งสารเคมีที่ใช้มากที่สุดในกลุ่มเกษตรกรของประเทศไทยแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ตามชนิดของสารเคมีได้ 4 ประเภท คือ 1) กลุ่มออร์กาโนคลอรีน (Organochlorine) 2) กลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต (Organophosphate) 3) กลุ่มคาร์บาเมต (Carbamate) และ 4) กลุ่มไพรีทรอยด์ (Pyrethroid)[1]

การใช้สารเคมีทางการเกษตรของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ในขณะที่พื้นที่เพาะปลูกยังคงมีอยู่เท่าเดิม ในปี 2556 พบว่ามีมูลค่าการนำเข้าเป็นจำนวนมากกว่า 24,416 ล้านบาท ซึ่งเกษตรกรมีการใช้สารเคมีมากเกินความจำเป็น ซึ่งสารเคมีกำจัดศัตรูพืชสามารถเข้าสู่ร่างกายได้ ผลกระทบต่อสุขภาพจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชซึ่งมีความรุนแรงต่อร่างกายขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ชนิดของสาร ระยะเวลาการรับสัมผัส ปริมาณการรับสัมผัส เป็นต้น ส่งผลก่อให้เกิดอาการพิษเฉียบพลัน (Acute toxicity) เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ปวดหัว ปวดกล้ามเนื้อ กล้ามเนื้อเกร็ง กระตุก ท้องร่วง หายใจติดขัด ตาพร่า แสบตา เป็นต้น และพิษเรื้อรัง (Chronic Toxicity) เช่น มะเร็ง อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคผิวหนังต่าง ๆ การเป็นหมัน การพิการของทารกแรกเกิด การสูญเสียการได้ยิน การเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ เป็นต้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในอาหารและให้ความสำคัญกับการทำการเกษตรที่ปลอดภัย[2]

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรและมีพื้นที่ทำการเกษตร 3,020,071 ไร่ พืชหลัก ได้แก่ ข้าว กะหล่ำ ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวโพด ซึ่งเป็นแหล่งปลูกหอมแดงและกระเทียมมากที่สุดของประเทศ ซึ่งเกษตรกรพบปัญหาการระบาดของศัตรูพืชมาตลอด ซึ่งแนวโน้มการระบาดของศัตรูพืชมีแนวโน้มมากขึ้นทุกปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการแก้ปัญหาดังกล่าว[3] จากสถานการณ์การใช้สารเคมีทางการเกษตรพบว่าในปี 2557 มีอัตราผู้ป่วยจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเท่ากับ 12.25 ต่อแสนประชากร และพบว่าจังหวัดศรีสะเกษ ในปี 2559 พบผู้ป่วย 1.21 ต่อแสนประชากร[4]

ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงศึกษาโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการและสถานการณ์ในด้านการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน และผลของโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน และระดับการมีส่วนร่วมของครัวเรือน ชุมชนในพัฒนาการเกษตรปลอดสารพิษ และพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน รวมถึงปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน โดยเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุแบบยั่งยืนและให้สุขศึกษาแก่ประชาชน รวมถึงส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์และผักปลอดสารพิษด้วยตนเองเพื่อบริโภคในครัวเรือน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษ การล้างและทำความสะอาดสารพิษตกค้างในผัก และจัดแปลงสาธิตผักปลอดสารพิษให้เกิดการพัฒนา ส่งเสริมการสร้างพฤติกรรม และค่านิยมการบริโภคผักของประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้มีสุขภาวะจากการบริโภคและมีความรู้ความเข้าใจในการที่จะเลือกบริโภคผักที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักโภชนาการ และสุขอนามัยที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรครัวเรือนและชุมชนและสถานการณ์ในด้านพฤติกรรมการบริโภคผักปนเปื้อนสารพิษผักปลอดสารพิษในครัวเรือนและชุมชน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. รูปแบบการศึกษา รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental Research) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตรครัวเรือนและชุมชน และพฤติกรรมการบริโภคผักในครัวเรือน และศึกษาโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีระยะเวลาในการทดลองจำนวน 12 สัปดาห์ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนดำเนินการวิจัย ระยะดำเนินการวิจัย และ ระยะสรุปผลการวิจัย โดยการวัดผลก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ซึ่งใช้แบบแผนการวิจัยทำการศึกษาแบบเปรียบเทียบภายในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest - Posttest Design) ทำการศึกษาแบบเปรียบเทียบภายในกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติวิเคราะห์ (Paired Sample T-Test) โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้าง

เสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีรายละเอียด ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ประชุมชี้แจงโปรแกรมพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน

กิจกรรมที่ 2 การประชุมพัฒนาศักยภาพครัวเรือนในการทำเกษตรปลอดสารพิษในครัวเรือน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคผัก อบรมให้ความรู้ ทัศนคติ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภค และฝึกทักษะการปลูกผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในครัวเรือนสำหรับการบริโภค

กิจกรรมที่ 3 พัฒนาศักยภาพครัวเรือนในการทำเกษตรปลอดสารพิษในครัวเรือน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคผัก อบรมให้ความรู้ ทัศนคติ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภค และฝึกทักษะการปลูกผักปลอดสารพิษ และผักอินทรีย์ในครัวเรือนสำหรับการบริโภค รายครัวเรือน

กิจกรรมที่ 4 จัดตั้งแกนนำเครือข่ายเกษตรปลอดภัยในครัวเรือน การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการพัฒนาการเกษตรครัวเรือน และสร้างเสริมสุขภาพด้านพฤติกรรมการบริโภค

กิจกรรมที่ 5 อบรมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผักปลอดสารพิษ และผักอินทรีย์ สำหรับการปลูกในครัวเรือน หรือภาคการเกษตร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนประชาชนตำบลน้ำคำ ที่มีการปลูกพืชผักสวนครัว เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเกณฑ์คัดเข้าคัดออก คำนวณขนาดตัวอย่างกรณีทราบค่าสัดส่วนของประชากร ได้เท่ากับ 84 ครัวเรือน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการทดลองการวิจัยในครั้งนี้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

(1) โปรแกรมพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน

2) แบบทดสอบวัดผลก่อน และหลังการทดลอง เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ คือ โปรแกรมการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ระยะเวลาในการทดลอง จำนวน 12 สัปดาห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้อย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นที่วิจัย และเสนอเค้าโครงวิจัยพร้อมเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการอบรม นำแบบสอบถาม และแบบทดสอบที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง และคัดเลือกแบบสอบถามและแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการสำรวจครั้งนี้ใช้สถิติการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดที่จะทำการวิเคราะห์ คือ ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามความรู้ตามโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือน แบบสอบถามทัศนคติตามโปรแกรมฯ แบบสอบถามพฤติกรรมการปลูกผักบริโภคในครัวเรือน การใช้สารเคมีและการบริโภคตามโปรแกรมการฯ ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และคะแนนเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความแตกต่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองภายในกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติ Paired Samples t-Test

6. ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมในการวิจัย การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ เลขที่ SPPH 2021-0052. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นส่วนที่ระบุให้ทราบวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ ทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะของการวิจัยแต่ละประเภท หรือตามแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 69 คน (ร้อยละ 82.1) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 27 คน (ร้อยละ 32.1) และอายุต่ำสุดอายุระหว่าง 20 - 30 ปี จำนวน 5 คน (ร้อยละ 6.0) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดในมัธยมศึกษา จำนวน 23 คน (ร้อยละ 27.4) อาชีพส่วนใหญ่เกษตรกร จำนวน 32 คน (ร้อยละ 38.1) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 33 คน (ร้อยละ 39.3) สถานภาพสมรส จำนวน 73 คน (ร้อยละ 86.9) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ศึกษา (n = 84)

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	15	17.9
2. หญิง	69	82.1
อายุ		
1. 20 - 30 ปี	5	6.0
2. 31 - 40 ปี	7	8.3
3. 41 - 50 ปี	25	29.8
4. 51 - 60 ปี	27	32.1

ลักษณะประชากร	จำนวน	ร้อยละ
5. 61 ปีขึ้นไป	20	23.8
($\bar{x}$ = 51.52, S.D.= 11.920, Min= 20, Max= 75)		
ระดับการศึกษา		
1. ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	5	6.0
2. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	19	22.6
3. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	15	17.9
4. ชั้นมัธยมศึกษา	23	27.4
5. ระดับปริญญาตรี	22	26.2
อาชีพ		
1. นิสิต/นักศึกษา	5	6.0
2. เกษตรกร	32	38.1
3. ประกอบกิจการส่วนตัว / ค้าขาย	26	31.0

2. ด้านผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การบริโภคและการใช้สารเคมี และสภาพปัญหาการบริโภคในชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 84 คน จากการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองส่วนใหญ่ครัวเรือนทำการเกษตรเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือทำการเกษตรเพื่อการค้า ประกอบอาชีพ จำนวน 84 คน (ร้อยละ 100.0) และครัวเรือนใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจำนวน 74 คน (ร้อยละ 88.1) ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช จำนวน 10 คน (ร้อยละ 11.9) ระยะเวลาที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมาแล้ว พบว่ามากที่สุดคือ ระยะเวลามากกว่า 10 ปี จำนวน 55 คน (ร้อยละ 65.5) ความถี่ในการสัมผัส สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเฉลี่ยต่อสัปดาห์ พบว่ามากที่สุดคือ 3-4 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 51 คน (ร้อยละ 60.7) เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชหรือไม่ พบว่าเคย จำนวน 63 คน (ร้อยละ 75.0) และไม่เคย จำนวน 21 คน (ร้อยละ 25.0) ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากช่องทางต่าง ๆ มากที่สุดจากเจ้าหน้าที่เกษตร จำนวน 58 คน (ร้อยละ 69.0) ครัวเรือนบริโภคผัก ผลไม้เป็นประจำหรือไม่ในสัปดาห์ที่ผ่านมา (ข้อมูลต่อสัปดาห์) มากที่สุด คือ บริโภคบ่อยครั้ง 4 – 5 วันต่อสัปดาห์ จำนวน 43 คน (ร้อยละ 51.2) และใน 1 เดือน ครัวเรือนบริโภคผักผลไม้เป็นประจำหรือไม่ พบว่ามากที่สุด คือ บริโภคบางครั้ง (บริโภคมากกว่า 10 วัน ใน 1 เดือน) จำนวน 37 คน (ร้อยละ 44.0) แหล่งที่มาของผัก ผลไม้ที่บริโภค พบว่ามากที่สุด คือ ปลูกเองและซื้อจากแหล่งขายผัก ผลไม้ จำนวน 61 คน (ร้อยละ 72.6)

ทราบกระบวนการปลูกและแหล่งที่มาของผัก ผลไม้ที่บริโภคว่าปลอดภัยหรือไม่ พบว่ามากที่สุด คือ ไม่ทราบ จำนวน 57 คน (ร้อยละ 56.0) กรณีที่ซื้อแหล่งที่มาของผักและผลไม้ที่บริโภคซื้อมาจากสถานที่ใด พบว่าครัวเรือนใกล้เคียงในชุมชน จำนวน 84 คน (ร้อยละ 100.0) กรณีที่ซื้อทราบแหล่งที่มาการผลิตและเพาะปลูกผักและผลไม้ที่บริโภคหรือไม่ พบว่ามากที่สุด คือ ไม่ทราบ จำนวน 47 คน (ร้อยละ 56.0) กรณีที่ซื้อ ผักและผลไม้ที่ซื้อบริโภค พบฉลากสินค้าหรือรายละเอียดหรือไม่ พบว่ามากที่สุด คือ ไม่พบ จำนวน 61 คน (ร้อยละ 72.6) กรณีที่ซื้อผักและผลไม้ที่ซื้อบริโภค หากมีฉลากสินค้าได้อ่านฉลากสินค้าหรือรายละเอียดหรือไม่ (n= 17) พบว่า อ่าน จำนวน 10 คน (ร้อยละ 58.82) และกรณีที่ซื้อ ผักและผลไม้ที่ซื้อบริโภค มีรายละเอียดประเภทของผักปลอดสารพิษ ผักอินทรีย์ และผักที่ใช้สารเคมีหรือไม่ (n= 10) พบว่ามีรายละเอียดประเภทของผักปลอดสารพิษ ผักอินทรีย์ และผักที่ใช้สารเคมี จำนวน 5 คน (ร้อยละ 50.0) ตามลำดับ

3. โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรม การบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษพบว่าภายในกลุ่มทดลองในด้านความรู้ของแกนนำครัวเรือนในการจัดการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรม การบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ก่อนการทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรม การบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 17.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.869 และภายในกลุ่มการทดลองหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 24.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.914 และค่า P-value เท่ากับ 0.001 ภายในกลุ่มตัวอย่างพบว่าก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้หลังการทดลอง เพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.05$

ด้านทัศนคติของแกนนำครัวเรือนในการจัดการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรม การบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ก่อนการทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรม การบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 59.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.710 และภายในกลุ่มการทดลองหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 72.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.587 และค่า P-value เท่ากับ 0.001 ภายในกลุ่มตัวอย่างพบว่าก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยในด้านทัศนคติหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < 0.05$

ด้านพฤติกรรมของแกนนำครัวเรือนในการจัดการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชน เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรม การบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ก่อนการทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรม การบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 38.40

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.522 และภายในกลุ่มการทดลองหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 49.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.843 และค่า P-value เท่ากับ 0.001 ภายในกลุ่มตัวอย่างพบว่าก่อนการทดลองและหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยในด้านพฤติกรรมหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ P < 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมตามโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ศึกษา (n = 84)

ด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ด้านความรู้				
ก่อนการทดลอง	17.65	2.869		
หลังการทดลอง	24.31	1.914	17.255	0.001*
ด้านทัศนคติ				
ก่อนการทดลอง	59.21	3.710		
หลังการทดลอง	72.99	1.587	39.731	0.001*
ด้านพฤติกรรม				
ก่อนการทดลอง	38.40	1.522		
หลังการทดลอง	49.35	0.843	55.937	0.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

ผลของการวิจัยเรื่อง โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ในด้านสถานการณ์การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสถานการณ์ของพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน โดยผู้วิจัยตั้งขอสังเกตว่ามีผลก่อนและหลังการทดลองอย่างไรบ้าง ซึ่งมีรายละเอียด และความสอดคล้องของงานวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัตถ์นันท์ สุขโชคนิธิโภคิน (2562)[5] ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รายได้ต่อเดือน 25,001-35,000 บาท และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-5 คน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี โดยสามารถเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ ส่วนผลตรวจสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ รายได้และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผักปลอดสารพิษแตกต่างกัน และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ และด้านช่องทางในการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผักปลอดสารพิษอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

โดยสรุป มีความสอดคล้องในเรื่องผู้เข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง รายได้และจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผักปลอดสารพิษแตกต่างกัน เช่น ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องผักปลอดสารพิษจะเลือกซื้อผักตามห้างสรรพสินค้าหรือผักที่มีฉลากครบถ้วน ส่วนผู้ที่ไม่มีความรู้ในการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษก็จะเลือกซื้อผักตามท้องตลาดใกล้บ้านและมีวิธีการล้างที่ไม่ถูกวิธี

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การบริโภคและการใช้สารเคมี และสภาพปัญหาการบริโภคในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มานิต ตันเจริญ (2560)[6] ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมการบริโภคผักให้ปลอดภัยจากสารพิษของประชาชนอยู่ในระดับดี ร้อยละ 54.49 การทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับพฤติกรรมการบริโภคผักให้ปลอดภัยจากสารพิษของประชาชนระหว่างระดับการศึกษา รายได้ ความรู้ ทัศคติ การได้รับความสะดวก การมีวัสดุอุปกรณ์ในการลดสารพิษ และ การได้รับคำแนะนำจากคนใกล้ชิด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอาชีพหลัก และการได้รับข้อมูลข่าวสารไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคผักให้ปลอดภัยจากสารพิษของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลการศึกษาข้อเสนอแนะได้ว่า รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ และเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับการบริโภคผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ เกษตรกรควรปลูกผักที่ไม่ใช้สารเคมี และประชาชนควรปลูกผักรับประทานเอง

โดยสรุป มีความสอดคล้องในเรื่องพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษ รายได้ ความรู้ทัศคติของผู้บริโภคส่งผลต่อการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษที่แตกต่างกัน ทำให้พบว่าพื้นที่ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษมีความรู้ในการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการศึกษา รายได้ ทัศนคติ ที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษ การล้างผัก ที่

ถูกวิธี การเลือกปลูกผักรับประทานเอง เพื่อให้เกิดการตระหนักต่อผลที่จะเกิดขึ้นต่อร่างกาย หากไม่มีความรู้ในการเลือกซื้อ การทำความสะอาดผักปลอดสารพิษที่ถูกต้องและปลอดภัย

3. โปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรม การบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประหยัด ช่อไม้ และอารยา ปรานประวิตร (2558)[7] ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเขาดิน อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่าภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.05) แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงและคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการกำกับตนเองในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงได้แก่การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการความเครียดน้อยกว่าก่อนการทดลอง แต่เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.05) สำหรับด้านพฤติกรรมการดูแลตนเองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง ได้แก่การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการความเครียดเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองและเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value <0.05) กลุ่มเสี่ยงที่ได้รับโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพมีการเปลี่ยนแปลงความรู้ และพฤติกรรมการดูแลตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลองแต่การรับรู้ความสามารถตนเองและพฤติกรรมการกำกับตนเองลดลง อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากระยะเวลาในการจัดกิจกรรมค่อนข้างน้อยและกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกิดความลังเลใจและยังไม่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทันทีหลังจากทำกิจกรรมไปแล้ว ธีทัต ศรีมงคล และคณะ (2560)[8] โปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารในกลุ่มเสี่ยงสูงโรคความดันโลหิตสูง ตำบลตาจั่น อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง ความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนอง ความคาดหวังในความสามารถของตนเอง ความตั้งใจปฏิบัติพฤติกรรม และพฤติกรรมการบริโภคอาหาร เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ระดับความดันโลหิตลดลงกว่าก่อนการทดลอง และลดลงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

โดยสรุปมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษที่เพิ่มขึ้น ในด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านพฤติกรรมก่อนการทดลองใช้โปรแกรม

การพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรม การบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน มีค่าคะแนนภายในกลุ่มการทดลองในก่อนการทดลอง และหลังการทดลองเพิ่มขึ้น และมีค่า P-value เท่ากับ 0.001 ซึ่งเห็นได้ว่าหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษที่เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรให้เกษตรกรตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เลือกใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่เหมาะสมกับชนิดของพืช และใช้ในปริมาณที่เหมาะสม ควรให้เกษตรกรตรวจความเรียบร้อยของเครื่องพ่นสารเคมีให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดีเพื่อป้องกันไม่ให้สารเคมีรั่วไหลออกมา เมื่อพ่นสารเคมีเสร็จแล้วควรให้เกษตรกรทุบทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทุกชนิดที่ใช้หมดแล้ว และควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปกระตุ้นเกษตรกร ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ให้ตระหนักถึงอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและให้เกษตรกรหันมาใช้เกษตรอินทรีย์แทน

โดยสรุป มีความสอดคล้องในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษ มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ปลอดภัย มีทัศนคติที่เห็นด้วยต่อการรับรู้โทษของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทำให้พบว่าครัวเรือนมีการรับรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษไว้บริโภคในครัวเรือน รับรู้ข้อดีข้อเสียของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จากกระบวนการอบรมให้ความรู้ตามโปรแกรม พบว่า เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในประเด็นความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม ในเรื่องเลือกบริโภคผักปลอดสารพิษเพิ่มขึ้น หลังการทดลองตามโปรแกรม ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าประสิทธิผลของโปรแกรมสามารถทำให้เกิดการพัฒนาในประเด็นที่กำหนดตามโปรแกรม โดยใช้เวลาในการพัฒนาในระยะเวลา 8 สัปดาห์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของแกนนำ โดยรวมพบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาการเกษตรครัวเรือนและชุมชนเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและพฤติกรรมการบริโภคผักปลอดสารพิษในครัวเรือน ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม ในการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษ การล้างผักที่ถูกวิธี ถูกต้องเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบต่อสุขภาพ. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข; 2558.
2. อนุวัตน์ เพ็งพุฒ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างโดยการตรวจระดับโคลีนเอสเตอเรสในเลือดเกษตรกร ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี สาขาสาธารณสุขศาสตร์]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2560.

3. สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. ผลกระทบต่อสุขภาพจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข; 2558.
4. สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. การใช้สารเคมีในเกษตรกร. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข; 2558.
5. ธนัตถ์นันท์ สุขโชคนิธิโภคิน. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี. วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2562; 2(2):46-55.
6. มานิต ตันเจริญ. พฤติกรรมการบริโภคผักให้ปลอดภัยจากสารพิษของประชาชน: ศึกษากรณีตำบลดอนเจดีย์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 2560; 11(1):35-45.
7. ประหยัด ช่อไม้. ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเขาดิน อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิชญทรรศน์ 2558; 10(1):15-24.
8. ธีทัต ศรีมงคล, ธราดล เก่งการพานิช, มณฑา เก่งการพานิช และคณะ. โปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารในกลุ่มเสี่ยงสูงโรคความดันโลหิตสูง ตำบลตาจั่น อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ 2560; 33(1):77-89.